

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

V tej številki kmečka priloga
OBVESTILA
naprednih gospodarjev

LETNIK VII.

CELOVEC, SOBOTA, 27. SEPTEMBER 1952

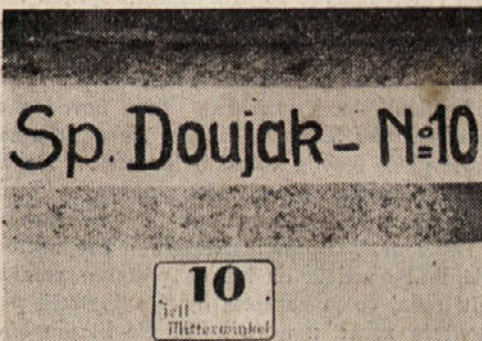
ŠTEV. 67 (527)

Dejstva so drugačna

Ko se je po naših krajih izvedelo o nedavnih izjavah, ki jih je dajal avstrijski zvezni kancler jugoslovanskim novinarjem o položaju narodnostnih manjšin v Avstriji, smo se pač mogli na Koroškem kvečjemu še začuditi, da je sploh mogoče, da se more avstrijski državnik, ki zavzema tako visok in odgovoren položaj, v tolikšni meri oddaljiti od resnice. Nič takega, če bi bil to storil nekdo, ki nikogar ne predstavlja, ki niti ne pozna položaja in ki je vaje besedičiti pač tja v en dan z edinim namenom, da k stvari enostavno nekaj pove, če se že ne zna drugače izmuzniti odgovoru na nadležna in neprijetna vprašanja. Za avstrijskega kanclerja, ki je že sedem let na tem položaju, pa seveda ne more veljati izgovor ali opravičilo, da je govoril kot nepoznan in nepomemben privatnik, niti, da mu dejanske razmere v prizadetih pokrajinah države niso znane.

Med vsemi kanclerjevimi neresnimi trditvami, ki posamič in kot celota niti niso več v daljnem sorodstvu z resničnostjo, pa bi sodila trditve, da imamo v slovenskih krajih na Koroškem napise v obeh jezikih, komaj še za silo v šaljivi kotichek med slabo posrečene dovtipne.

Pred sedmimi leti so z uredbo o dvojezičnih šolah sicer uradno priznali, da je na Koroškem dvojezično ozemlje. Z imensko navedbo občin so to ozemlje tudi točno določili. Vendar pa se zunanje lice tega ozemlja po volji odločujočih še danes prav v ničemer ne razlikuje od nemških krajev, čeprav bi moralo biti samo po sebi umljivo, da sta na dvojezičnem ozemlju oba jezika enakovredna. Uradno določeno dvojezično ozemlje ne pozna dvojezičnih napisov ne na državnih in deželnih uradih, ne na označbah krajev in mest, ne na poštah in železniških postajah, skratka nikjer, z izjemo dveh ali treh primerov niti ne na šolah, ki jih

Slika prikazuje tako tablico, ki ima samo nemško označbo Zell-Mitterwinkel za popolnoma slovenski kraj Srednji kot v Selah

uradno nazivajo dvojezične. Taka in nič drugačna ni resnica o tem uradnem dvojezičnem ozemlju na Koroškem. Zato ni čudno, če se tujec pri nas le težko znajde in ne more prav dognati, kje se to dvojezično ozemlje pravzaprav začne in kje neha. Pred par leti so ga sicer posneli na film, vendar nam niti filma niso pokazali marveč so ga odnesli, z njim vred pa tudi dvojezične napise, ki so jih takrat po Potemkinovem zgledu montirali za par kratkih uric v Št. Jakobu v Rožu, sebi v zabavo, predvsem pa za varanje lahkovernih ljudi v tujini.

V teku zadnjega leta pa so vsemu dvojezičnemu ozemlju vsilili tako temeljito nemško zunanje lice kot se še ni zgodilo nikdar poprej, niti ne za časa tretjega rajha. Sleherna slovenska hiša in najbolj odročna bajta je dobila tablico s hišno številko, na kateri je hkrati označeno ime kraja, toda ne v obeh jezikih, kakor je trdil na Dunaju zvezni kancler, marveč samo v nemškem jeziku, in vrhu vsega še v čudno oglati pisavi, ki je za las podobna go-

Zunanji minister Eden v Celovcu

Po svojem prihodu na Dunaj, kjer ga je na letališču pozdravil avstrijski zunanji minister dr. Gruber, je britanski zunanji minister Anthony Eden še v tork popoldne obiskal najprej zveznega prezidenta Körnerja, ki mu je izrekel dobrodošlico in ga pozdravil kot moža, „ki je leta 1938 raje odstopil od svoje visoke funkcije, kot da bi bil pripravljen vzeti nase skrivno nad tedanjim usodnim razvojem v Evropi.“

Isti dan se je Eden tudi še podal na obisk k zveznemu kanclerju Figlu, podkanclerju Schärflu in zunanjemu ministru Gruberju. O razgovorih britanskega zunanjega ministra z zveznim kanclerjem Figlom, podkanclerjem Schärfom in zunanjim ministrom Gruberjem, ki so bili v sredo predpoldne, pravi uradno APA-poročilo, da so državniki v obširni izmenjavi medsebojnih mnenj ugotovili popolno

skladnost v njihovem prizadevanju, da pride do državne pogodbe, ki naj bi Avstriji zagotovila svobodo in neodvisnost. Razpravljali so v duhu pristranskega prijateljstva o položaju v Evropi in na svetu.

V sredo zvečer je zvezni kancler priredil na čast visokemu britanskemu gostu svečan sprejem, ki so se ga udeležile tudi visoke osebnosti avstrijskega javnega življenja. Na sprejemu sta Eden in Figl izmenjavala zdravice.

Na tiskovni konferenci v četrtek popoldne je Eden predvsem branil britanski zasedbeni režim v Avstriji ter izjavil, da so zasedbeni stroški mnogo višji kot vsota, ki jo Anglija dobiva iz fonda zasedbenega davka, zato ni v tej zvezi možen nikakršen popust. Prav tako je bilo mnogo govora o predvojnih dolgovih Avstrije, ker je Anglija eden od največjih upnikov. Ob vseh lepih besedah je Eden le dal

Novi pravosodni minister na delu

Iz poročil avstrijskega časopisja, ki je v četrtek poročalo o nekem civilnem procesu ÖVP-jevskega centralnega organa „Neue Wiener Tageszeitung“ proti socialističnemu založniškemu podjetju „Vorwärts-A.G.“, je razvidno, da je novi pravosodni minister dr. Gerö dal nalog o uvedbi preiskovalnega postopka proti bivšemu ministru Sagmeisterju, ki mu očitajo, da je skušal za koristi socialistične „Vorwärts-A.G.“ iztisniti dva milijona šilingov iz papirne tovarne Steyrermühl. Tozadev-

ni policijski poizvedbeni akt je baje že dalj časa ležal na pravosodnem ministrstvu, a ga Gerö-jev prednik dr. Tschadek ni izročil sodišču, da bi se preiskava že prej lahko začela. Vso ÖVP-jevsko in ostalo desničarsko avstrijsko časopisje se raduje nad tem ukrepom novega pravosodnega ministra, ker upa, da bo z v tej stvari predstojecim procesom lahko malo zabrisalo še nepozabljeni bančni skandal, ki zelo obremenjuje skoraj vse ÖVP-jevske vrhove.

V korist splošni stvari miru

Po odhodu britanskega zunanjega ministra Edena iz Jugoslavije je bil o njegovih razgovorih z jugoslovanskimi državniki objavljen skupen jugoslovansko-britanski komunike, v katerem je med drugim rečeno:

„Skupno so obravnavali razna vprašanja mednarodnega položaja in ugotovili, da obstajajo zelo sorodna gledišča v pogledu ocene osnovnih problemov, ki se postavljajo pred obe deželi. Posebno so pretresli položaj v Evropi.“

Kot rezultat teh sestankov, ki so dali nove pobude dolgoletnemu prijateljstvu med obema državama, sta obe vladi prepričani, da bo nastopilo obdobje vse tesnejšega sodelovanja, ki bo po njihovem mišljenju prineslo koristi ne samo tema dvema državama, ampak tudi splošni stvari miru.“

Avstrijski konzulat v Zagrebu

Kakor je že napovedal avstrijski trgovinski minister g. Böck-Greissau ob svojem obisku

na zagrebškem velesejmu, je avstrijska republika sklenila ustanoviti v Zagrebu svoj konzulat. Za generalnega konzula v Zagrebu je bil imenovan neki g. N. Krumhardt.

Korupcija v ameriški volilni kampanji

Zadne dni je svetovno časopisje vedelo poročati o korupcijski aferi v okviru predvolilne kampanje ameriške republikanske stranke, ki zna biti še zelo neprijetna za Eisenhowerja in za njegove izgledne, da bi na bližajočih se prezidentskih volitvah zmagal. Prodemokratski časopis „New York Post“ je namreč očitil republikanskemu kandidatu za mesto podpredsednika Nixonu, da je prejel 18.000 dolarjev podkupnin od bogatih zasebnikov iz Kalifornije. Afera Nixon je vzbudila veliko ogorčenje v ameriški javnosti, kajti kalifornijski finančniki so očitno imeli pri tem, ko so dali senatorju Nixonu denar, svoje določene račune. Pravijo, da se je sedaj pokazalo, za-

kaj je Nixon v senatu vedno glasoval za vse zakonske ukrepe, ki so bili naperjeni proti delavskim zvezam, ščitili pa industrialce.

Odkar je javnost zvedela o tej aferi, je Eisenhower že dobil preko 400 brzojavk iz raznih krajev Amerike, ki ga pozivajo, naj zahteva od Nixonona, da poda ostavko na položaj republikanskega kandidata za podpredsednika. Tudi veliko število časopisov, ki podpirajo Eisenhowerja, se je pridružilo tem pozivom. Po zadnjih poročilih je general Eisenhower Nixonona že povabil na razgovor o tej stvari, Nixon pa je baje tudi že izrazil svojo pripravljenost, da odstopi, če bo volilni komite republikanske stranke tako odločil.

Znatno nazadovanje kominforme na Švedskem

Preteklo nedeljo so bile na Švedskem parlamentarne volitve za spodnji dom. Proti splošnemu pričakovanju so te volitve privedle do lahne okrepitve opozicionalnih meščanskih strank ter oslabitve vladne koalicije socialnih demokratov in kmečke stranke. Kljub temu bo vladna koalicija tudi v novem parlamentu imela absolutno večino mandatov in sicer 136 od skupnih 230.

Vladni krogi pripisujejo slabi volilni ude-

tici, katere niti v nemških pokrajinah ne uporabljajo več.

Taka so dejstva o dvojezičnih napisih na uradno določenem dvojezičnem ozemlju na Koroškem. Konclerjeve trditve se s temi dejstvi vsekakor ne skladajo.

ležbi (vsekakor slabši kot 1948) svoje izgube in dobitke opozicije. Udeležba pa je bila slaba baje vsled silno umirjene predvolilne kampanje.

Kakor pri vseh volitvah zadnja leta v evropskih državah je tudi tokrat na Švedskem kominforma močno nazadovala. Izgubila je skoraj tretjino svojih bivših volilcev, to je blizu 80.000 od preko 240.000, ki jih je imela še leta 1948.

Številčni rezultat švedskih volitev pa je izgledal takole: Konzervativci 502.157 glasov in 30 mandatov (+7), Liberalci 894.396 glasov in 59 mandatov (+2), Socialni demokrati 1.701.925 glasov in 109 mandatov (-3), Kmečka stranka 401.095 glasov in 27 mandatov (-3), KP Švedske 165.182 glasov in 5 mandatov (-3).

Poročajo tudi, da je Nixon, da si umije roke, zasakal orožje in očitil slične korupcijske nečistosti tudi kandidatom demokratske stranke. Stevensona sprašuje po nekem političnem fondu v državi Illinois, ki si ga je baje kot tamkajšnji guverner ustvaril, demokratskega kandidata za podpredsednika Johna Sparkmana pa poziva, naj pojasni ljudstvu, kako je bilo mogoče, da je njegova žena skozi deset let dobivala visoko plačo od vlade, brez da bi za to tudi kaj znatnega delala.

To so vsekakor značilni načini vodenja volilne kampanje, da si nasprotniki drug drugemu mečejo v obraz najtežje očitke, ki deloma držijo, kot v Nixonovem slučaju, kar je sam moral priznati, deloma pa so zgolj podle kampanjske metode za očrnenje nasprotnika pred volilci. Do ameriških volitev je še nekaj časa in bomo videli, kaj bodo dotlej med volilno kampanjo še vse skuhal.

Gostovanje v duhu prijateljskega sodelovanja

Gostovanje kulturnih skupin iz sosedne Slovenije na Koroškem ni več nič novega, vedno pa visoko kulturno doživetje. Gostovanje Delavskega kulturnega društva „Svoboda“ iz Trbovelj pa je novost in ima svoj posebno veliki pomen, da je bilo prvo uradno gostovanje kulturne skupine iz Jugoslavije na povabilo koroške deželne vlade v okviru kulturne izmenjave med Koroško in sosednimi deželami.

Zato so goste pričakovali že na meji na Jezerškem sedlu zastopniki koroške deželne vlade in sicer namestnik deželnega glavarja g. Krassnig, šef kulturnega urada dvorní svetnik Julius Heinzl in direktor muzeja dvorní svetnik dr. Gotbert Moro. Goste je pozdravil v imenu deželne vlade in dežele namestnik deželnega glavarja Krassnig in izrazil željo, da bi se gostje počutili dobro na Koroškem. Ko so godbeniki Delavskega kulturnega društva „Svoboda“ zaigrali pozdravni komad, je na dobrodošlico odgovoril podpredsednik skupščine LR Slovenije tov. Ivan Regent in omenjajoč obisk borovelskega „Stahlklanga“ v Ljubljani poudaril važnost kulturne izmenjave za medsebojno spoznavanje in dobre sosedske odnose v plemeniti službi ohranitve svetovnega miru. Izvajanja prvega kot drugega govornika je potem tolmačil vladni svetnik g. Lorenc Just, ki je tudi pri sprejemu gostov v Delavski zbornici v Celovcu tolmačil govore g. deželnega glavarja Wedeniga, celovskega župana g. Grafa, deželnega sekretarja avstrijske sindikalne zveze Pavlika in sekretarja Delavske zbornice Feika, kakor tudi zahvalo podpredsednika Ljudske skupščine LR Slovenije tov. Ivana Regenta. Gostje so si potem v soboto popoldne ogledali še grad Ojstrovico, zvečer pa so priredili v celovškem Mestnem gledališču koncert.

Večerni nastop v gledališču je pokazal, da besede o sodelovanju in mednarodnem razumevanju niso le fraze. Poleg celovških Slovencev in Slovencev iz okolice se je namreč zbralo veliko število avstrijske publike, ki je napolnila ves parter in balkon in še polovico galerije prostornega gledališča, medtem ko so lože zasedli predstavniki deželne vlade in odlični jugoslovanski gostje, med njimi podpredsednik Ljudske skupščine LR Slovenije tov. Ivan Regent, poslanik FLRJ na Dunaju tov. minister Repič, predsednik Zveze enotnih sindikatov Slovenije narodni heroj tov. Janko Rudolf, pomočnik prosvetnega ministra LR Slovenije tov. Leo Modic, predsednik sindikata jeklarskih delavcev tov. Jože Plevnik in član glavnega odbora Zveze enotnih sindikatov Slovenije tov. France Boštjančič. Od avstrijskih odličnih gostov je bilo videti deželnega glavarja g. Wedeniga, namestnika deželnega glavarja g. Krassniga, celovskega župana g. Grafa, dvornega svetnika g. Heinzla, direktorja muzeja dvornega svetnika dr. Morota. Prav tako so bili navzoči vsi uradniki Urada za zvezo FLRJ v Celovcu.

Vsa številna publika je že na zunaj kazala, da prihaja iz zanimanja in iz zavesti potrebe po medsebojnem spoznavanju. Zato ni bilo treba nobenega govora o pomenu gostovanja, temveč je bil takoj živ kontakt med gosti in publiko, čim se je dvignil zastor in je najprej nastopil mnogočlanski ženski zbor Delavskega kulturnega društva „Svoboda“.

Koncert ženskega zbora v veliki dvorani je vedno tvegana zadeva, ker se glasovi le prelahko zgubijo, kar silno zmanjšuje učinkovitost zborovskega petja. Ženski zbor Delavskega kulturnega društva „Svoboda“ iz Trbovelj pa je z neoporečno izenačenostjo glasov in brezhibnim prednašanjem pesmi to nevarnost preprečil in s tem dokazal svojo visoko kvaliteto. Po plahem iskanju prostorne učinkovitosti pri prvih dveh pesmih je šel zbor pod spretnim vodstvom dirigenta Jožeta Skrinarja iz sebe in izvajal tople, predvsem iz težkega delavskega obolenja izvirajoče melodije, v katerih je prišlo še močno do izraza izredno čustveno bogastvo delavskih pevk. Težko je tu razločevati med manj in bolj dobro podanimi pesmimi, brez dvoma pa so naravnost prikipele iz src pevk pesmi, kjer kakor v Tomčevi „Mrzlek“ in Simonitjevi „Čriček na vrtu“ tako besedilo kot melodija učinkujeta na žensko dušo in čustvovanje.

S knjižnega trga

Z „Mladim rodom“ v novo šolsko leto

Komaj da so se spet odprla vrata v šolska poslopja in je postalo v učilnicah ponovno živo, je nastopil svojo pot med koroško šolsko mladino tudi „Mladi rod“. Izšla je prva (dvojna) številka po počitnicah za september in oktober 1952, s katero stopa mladinski list v drugi letnik.

Že ob bežnem pregledu nove številke, ki je izšla na 24 straneh, se opazi razveseljivo dejstvo, da je postal „Mladi rod“ s pričetkom novega letnika še mnogo bogatejši, pestrejši in zanimivejši. Z ozirom na zunanjo obliko je največ pridobil s povečanim številom ilustracij, med katerimi so posebno privlačne izbrane pokrajinske slike. Gotovo bo taka oblika prikazovanja in tolmačenja najbolj uspešna pri spoznavanju naravnih lepote in zanimivosti domačega in tujega sveta.

Tudi vsebinsko je napravila številka, posvečena jesenskim mesecem, precejšen korak naprej. Poleg številnih otroških povestice in

Ce je že ženski zbor pokazal veliko znanje, je v drugem delu mešani zbor s svojimi umetnimi in ljudskimi pesmimi, med katerimi je bila tudi koroška „Pojdam v Rute“, nudil še večji umetniški užitek. Zbor je izvajal pesmi s tako preciznostjo in čistostjo harmonij, kot je to najti redko kje. Tudi tu se je izkazal izborni zborovodja, ki je tudi za svojo kompozicijo zborovske pozdravne pesmi „Srečno“ žel veliko priznanje. Val navdušenja pa sta izzvali Ulagova „Zlata ptička“ in posebno makedonska junaška „Bolen mi leži“ v Simonitjevi harmonizaciji. Cudovit je bil glas sopraniste, ki je vedno spet imela priljubljenost, da pokaže svojo sposobnost. Sploh izgleda, da je bil spored izbran in koncentriran kakor nekaj pri Trboveljskih slavskih okoli tega brez dvoma čudovitega soprana, da je zbor od časa do časa imel le še podrejeno vlogo spremljevalca. Čeprav so vse te pesmi ugajale, na žalost pri teh zborih ni prišel do tiste veljave, ki mu po številčnosti in kvaliteti pripada. (Le mimogrede bodi povedano, da je mučno vplival napovedovalec s slabim prevodom in težko nemško izgovorjavo, kar bi v Celovcu ne bilo treba).

V tretjem delu pa so godbeniki Delavskega kulturnega društva „Svoboda“ prekosili vse pričakovanje. To ni bila godba diletantov, to je bil že koncert visoke umetniške vrednosti. Močno je zadonela partizanska „Komandant Stane“, na kar so sledili „Slovenski biseri“ (ki mimogrede povedano, niso vedno „slovenski“ biseri) in „Ob Splitski obali“. Na koncu pa so zaigrali Friedemannovo „Slovansko rapsodijo“, ki je bila višek umetniškega izvajanja godbenikov, pa tudi višek doživlja za številno publiko.

Velja: Koncert Delavskega kulturnega društva „Svoboda“ iz Trbovelj je pokazal, da so njegovi pevci in godbeniki v resnici reprezentante slovenske glasbene kulture, polni ustvarjalnega oblikovanja in svobodni zastarelih oblik. Kakor vse kulturne in umetniške vrednote, ki nam jih je do sedaj pokazala in nudila na gostovanjih sosedna Slovenija, je bil tudi ta koncert izvrsten in je učinkoval blagodejno. Njegov še globlji pomen

pa je v tem, da je služil v resnici ustvarjanju miru in bratstva med narodoma-sosedoma.

To je pokazal tudi naslednji dan, ko so si gostje ogledali Delavsko zbornico ter Rennerschule in še prav posebno, ko so v navdušenje številnega celovskega občinstva zapeli in zagodli tudi na Novem trgu.

Višek nedeljskega bivanja za goste pa je bil brez dvoma prirčni sprejem v Hodišah, kjer jih je čakala pred občinsko hišo velika množica ljudi. Takoj ob prihodu jih je pozdravil s pesmijo mešani pevski zbor SPD „Zvezda“ pod vodstvom tov. Pavliča, nakar je izrekel v imenu občine gostom dobrodošlico v slovenskem jeziku slovenski občinski odbornik Schöttl in izrazil veselje in zadovoljstvo nad njihovim obiskom. Za sprejem se je zahvalil v imenu gostov predsednik Zveze sindikatov Slovenije narodni heroj tov. Janko Rudolf in poudaril veliki pomen kulturnega sodelovanja in zblžanja med narodi. Nato so sledile še pesmi SPZ „Zvezda“, socialističnega pevkega zbora „Leonhardsgilde“ in šolske mladine, ki je pod vodstvom učitelja Valentina Kuharja zapela tri slovenske pesmi in eno nemško, medtem ko se je zbor Delavskega kulturnega društva „Svoboda“ oddolžil za sprejem s tremi pesmimi. Sprejem v Hodišah je bil prava manifestacija bratstva med narodi sosedih in še posebej manifestacija enotnosti slovenskega ljudstva, ne v sanjavi narodnjaškem smislu, temveč v smislu današnje stvarnosti enotnega prizadevanja slovenskega delovnega človeka za mir med narodi in mir v svetu.

Po tem prirčnem pobratimstvu v Hodišah so gostje nadaljevali svojo pot mimo Vrbskega jezera, kjer so si ogledali še počitniški dom Zveze avstrijskih sindikatov „Kap Wörth“. V nadaljevanju svojega izleta po Koroški so si ogledali potem še Osojsko in Osojsko jezero, kjer se je pri večerji v Sattendorfu od njih poslovil v imenu deželne vlade deželni svetnik g. Pabst. Od tam so se gostje zvečer odpeljali proti Wolfsbergu, kjer so prespali in se nato čez Pack preko Gradca in Spilja vračali domov v Trbovlje.

Vesti iz Jugoslavije

Popolna normalizacija denarnega in blagovnega prometa

Gospodarski svet vlade FLRJ je sklenil odpraviti bone za nakup industrijskega blaga. Industrijski boni bodo veljali samo še do vstevši 31. decembra 1952. Po tem roku trgovska podjetja ne bodo več sprejemala industrijskih bonov in jih zamenjala za gotovino. Delavcem in uslužbencem, invalidom in upokojenecem ter drugim nameščencem se bo izplačeval določeni del prejemkov v industrijskih bonih samo do 1. januarja 1953.

V Gospodarskem svetu poudarjajo, da ni nobenega strahu, da bi mogla odprava industrijskih bonov in prehod k popolnemu denarnemu plačevanju povzročiti motnje na tržišču in v obtoku denarja. Položaj na tržišču je tak, da ni potrebe, da bi z industrijskimi boni še nadalje odredjali potrošniku, koliko bo porabljal za industrijsko blago, koliko pa za živila.

Železniške tarife bodo znižali

Glavna direkcija jugoslovanskih železnic je izdelala predlog za nove tarife v železniškem prometu, ki bodo veljale od 1. januarja prihodnjega leta dalje. V predlogu je predvidena precejšnja pocenitev vozniških kart na splošno, še posebej pa naj bi se vožnja pocenila na dolgih progah. Tudi za prevoz blaga so v predlogu predvidene ugodnejše tarife od dosedanjih.

Računajo, da se bo z uvedbo nove nižje tarife povečalo število potnikov na železnici. O predlogu za znižanje železniških tarif razpravlja sedaj še zvezni gospodarski svet FLRJ.

Beograd. — Zaradi prezaposlenosti vodečih tovarišev z državnimi posli, ki so v zadnjem času še posebno narasli, je VI. kongres KPJ, ki je bil določen za 19. oktober, preložen na 2. november.

GOSPODARSKI DROBIZ

Avstrija dobiva električni tok iz Jugoslavije

Med Avstrijo in Jugoslavijo je bil do 1. septembra t. l. v veljavi sporazum o prodaji električne energije, ki jo proizvajajo vodna centrala v Dravogradu. Ta sporazum, po katerem dobiva Avstrija iz Jugoslavije dnevno povprečno 120.000 kw električne energije, kar zneso na leto 40 milijonov kilovatnih ur, je zdaj podaljšan do sklenitve nove pogodbe. Medtem pa je jugoslovanska vlada že odobrila sklepe mešane avstrijsko-jugoslovanske komisije, ki je letos zasedala v Vrbi ob Vrbskem jezeru, kjer so razpravljali o ureditvi vodnega režima na Dravi. Pričakujejo, da bo tudi avstrijska vlada potrdila sklepe te komisije.

Kakor vse kaže bo Jugoslavija v doglednem času dobavljala električno energijo tudi v Italijo. Pred nedavnim so se namreč na Reki že pogajali o prodaji električnega toka Italiji.

Letošnja letina po svetu

Ameriško ministrstvo za poljedelstvo sporoča, da kaže letošnja letina žita in predvsem pšenice in rži izredno dobro. Po teh računih bo letošnji pridelek pšenice in rži vsaj dosegel če ne celo presegel rekordni pridelek iz leta 1938 in bo znašal 225 milijonov 680 tisoč ton žita.

Same ZDA bodo pridelale letos 1 milijardo 300 milijonov mernikov pšenice in rži, Kanada pa okoli 656 mernikov.

Tudi Francija, Italija, Nemčija in celo Španija bodo pridelale letos več kot po navadi. Tem se pridružuje tudi Turčija in v Aziji Indija, Pakistan ter Avstralija.

Slab pridelek bodo imele letos države vzhodne Evrope. Najbolj prizadeta je v tem Madžarske, kjer predvidevajo še slabšo zetek kot lani. Podobno je na slabem tudi Jugoslavija, kjer je uničila suša ponekod tudi nad petdeset odstotkov žita, da ne govorimo o bolj poznih kulturah. Tudi Bolgarija, Češkoslovaška in Poljska nimajo kaj pričakovati, ker je tudi pri njih uničila suša velik del pridelka.

PO ŠIRNEM SVETU

New York. — Podpredsednik ameriške federacije dela (AFL) George Harrison je na tiskovni konferenci izjavil, da se je večina najvišjih funkcionarjev te sindikalne zveze pridružila nacionalnemu odboru za podporo demokratskega kandidata Stevensona na predsedniških volitvah.

Saigon. — Poveljstvo francoskih oboroženih sil v Indokini sporoča, da so Ho Ši Minhove oborožene sile napadle v noči med 19. in 20. septembrom garnizijo postaje Fulan, 160 km vzhodno od Saigona. V tem spopadu je bilo ubitih 26 francoskih in Bao Dajevih vojakov in oficirjev, pogrešanih jih je 19 in ranjenih 9.

London. — Neka sovjetska ladja je ustavila britansko ribiško ladjo „Eqirry“ in jo odpeljala proti vzhodu. Dogodek se je pripetil v Belem morju. Britanska ribiška ladja je imela 20 članov posadke in je zapustila svoje matično pristanišče 8. septembra.

London. — Britansko zunanje ministrstvo je sporočilo, da proučuje sedaj ameriški odgovor na zahtevo Velike Britanije, da sme poslati svoje opazovalce na konferenco Pacifiškega sveta, ki se je začela ta teden v Pearl Harbourju na Havajih. Ministrstvo pa ni hotelo ničesar povedati o besedilu odgovora. Washingtonski tisk piše, da ZDA, kot vse kaže, ne boje podpreti britanske zahteve.

Bruselj. — Izvršni odbor mednarodne federacije rudarjev je na svojem zasedanju sprejel sklep, da se Jugoslavija in Afriška zlata obala sprejmeta v članstvo te organizacije.

Atene. — Obvezni vojaški rok v Grčiji bo znašal odslej samo dve leti, doslej pa je znašal 30 in 36 mesecev. Obvezni rok za specialiste v grški armadi bo trajal 27 mesecev. Sklep o skrajšanju roka je podpisal minister za obrambo Mavros.

Z resnico so skregani

Pred nedavnim je tudi naš list poročal o svečanosti povodom izročitve prometu novega mostu med Spodnjo in Zgornjo Radgono. V svojih poročilih o tem dogodku pa so nekateri graški listi naslednjega dne oni del govora, v katerem je jugoslovanski minister Arsov omenil Slovence in Hrvatke v Avstriji, objavili v popačeni obliki, trdeč da je jugoslovanski minister dejal, da je v Avstriji 10.000 Slovencev.

Vsak, kdor je to bral, si je bil na jasnem, da ima opravlja z zlonamerno preračunano novinarsko potvorbo z določenim političnim ciljem. Le pri Tedniku-Kroniki tega niso hoteli videti marveč so se z naslodo oprijeli zlaganega pisanja graških listov, da so lahko spet enkrat mahnil po Jugoslaviji in njenih predstavnikih. Ministra Arsova so skušali Tednikovim bralcem naslikati kot nevedneža, predstavnik Slovenije pa kot slabe informatorje glede števila koroških Slovencev. Da bi imelo obrekovanje vsaj videz resnice, so klical za pričo graško „Neue Zeit“ in OeVP-jevsko „Tagespost“, čeprav bi bili morali kot krščanski ljudje vedeti, da laž ne postane resnica niti tedaj če jo zapišeta dva in jo tretji ponovi in zabeli z novo lažjo. Če bi jim bilo le količkaj do stvarnega poročanja, bi ne črpali iz motnih virov štajerskih listov, ki res da niso zagrešili tiskovne napake marveč ogabno politično lumparijo.

Točno besedilo govora ministra Arsova bi bil namreč tudi Tednik lahko razbral in ponatisnil po poročilu, ki ga je uradna poročevalna služba TANJUG objavila že z datumom otvoritvenih svečanosti in ki ga je prinesla tudi beograjska „Borba“ dne 8. t. m. Po teh zanesljivih virih pa je minister Arsov, govoreč o potrebi dobrih odnosov in sodelovanja med Jugoslavijo in Avstrijo dobesedno dejal: „Poleg omenjenih razlogov, ki v veliki meri narokujejo take odnose med našimi narodi, je znano, da živi na ozemlju Avstrije tudi strnjena jugoslovanska manjšina, sestojajoča iz Slovencev in Hrvatov, ki šteje več deset tisoč ev ljudi. Po mišljenju jugoslovanske vlade bi morala biti ta okoliščina posebno važen činitelj za utrjevanje odnosov in za še širši razvoj medsebojnega sodelovanja.“

To so bile odločne in iskrene besede jugoslovanskega ministra Arsova. Ker pa političnim žonglerjem niso šle v račun, so jih po svoji potrebi prikrojili in popačili, da bi mogli ribariti v kalnem. Pa so se sami zapletli v nespretno nastavljen mrežo — eni v Gradcu in drugi v Celovcu.

KOLENDAR

Sobota, 27. september: Kozma in Damijan
Nedelja, 28. september: Venčeslav
Ponedeljek, 29. september: Mihael, nadange
Torek, 30. september: Hieronim

SPOMINSKI DNEVI

27. 9. 1825 — Otvoritev prve železniške proge v Angliji.
28. 9. 1762 — Rojen v Bistrici v Rožu ljudski pesnik — tkalec Mihael Andreaš — 1831 Rojen v Spodnjih Retnjah pri Velikih Laščah pesnik in pisatelj Fran Levstik — 1864 Ustanovljena v Londonu prva internacionala — 1895 Umrli francoski znanstvenik-mikrobiolog Louis Pasteur, ki je izumil serum proti pasji steklini.
29. 9. 1863 — Izšla je prva številka „Naprej“, ki sta ga izdajala Vilhar in Levstik. List je vladna preganjala, oba izdajatelja sta bila obsojena na zapor — 1902 Umrli francoski pisatelj Emile Zola — 1938 Po sporazumu v Monakovem je Nemčija dobila Sudete.
30. 9. 1947 — Ustanovljena Zveza borcev NOV.

Velikovec

Razen srede je Velikovec zapuščen in razsežni trg skoroda prazen, samo avtobusi se drvijo po asfaltirani paški cesti. Edinole v sredah je v Velikovu od nekdanj živahno, ker je ta dan znani velikovski tedenski sejem. Na tedenske sejme pripeljejo in priženejo kmetje iz razsežne okolice od Pliberka do Zelezne Kaple, Grebinske okolice in do visokih Djekš svoje pridelke, živino, konje in prašiče na trg. Cene na velikovškem trgu so bile merodajne za cene živine in poljskih pridelkov. Minulo sredo, ko je bil izredno lep jesenski dan in je kmečko prebivalstvo hitelo za delom na ajdovih njivah in krompiriščih ter deloma še sušenjem otave, je bil obisk tedenskega sejma nekoliko slabši, vendar še dosti dober in lahko si opazil vse znane trgovce in prekupčevalce. Sejem je bil v znamenju jesenskih pridelkov: krompirja, sadja in raznih drugih vrtnih pridelkov. Izvleček tržnih cen prinašamo na drugem mestu. Eno pa je gotovo, da daje tedenski sejem v Velikovu pečat slovenske okolice, ker vse govori v lepem slovenskem narečju.

V sredi trga obnavljajo spomenik vojnim žrtvam, ki ga nameravajo odkriti preračunano ob obletnici plebiscita, če ne bo slavje združeno tudi s kakšnim „Soldatentreffen“, najmanj pa „Abwehrkämpferjev“, da bi jim znova obnovili šovinistično plebiscitno miselnost. Bolj pametno bi bilo, če bi odstranili na spomeniku Kernstockove verze: „Sie nahten wie gierige Raben...“, danes ko lepo pišejo in gorijo o Jugoslovanih in Jugoslaviji.

V sredah posluje v Velikovu tudi slovenska Hranilnica in posojilnica. Obnovljena zadruška obeta, da se bo razmahnila in razvila, to pa zaradi tega ker so funkcionarji pri stvari in z vsa resnobo obravnavajo združne zadeve. Ti možje bi bili lahko zgled mnogim drugim, ki so jim drugod združniki tudi poverili odborniške naloge.

11

„Kar tako po naključju. Poznal sem te kraje že od preje. Doba v Ribniku so mi vsi pomrli razen brata Nikolaja, s katerim se pač ne morem pohvaliti. Ban mi je dovolil, da ne kmetujem kot na zemljo privezan njegov tlačan in se lahko naselim, kjer mi bolj ustreza. Prišel sem semkaj služiti Heningovce, katerim me je priporočil gospod bodban Ambrož — devetnajst let je tega. Dal so mi naposled to kmetijo in ker mi je bil dolgčas, sem si rekel: Zeni se, Ilija! Kmalu se je našla prilika. Nekoč sem po gosposkih opravkih prišel do Pišec na Štajerskem, kjer sem se oglašil pri nekem Osvaidu, ki je od naše gosposke kupoval vino. Pri Osvaidu je služil čeden deklič, ta-le moja ženska. Zaspela mi je oči in jo vprašam: „Ali bi me vzela, Katica?“ A ona sleče črno štajersko suktnjo, obuje opanke in si nađene opleček. Tako sva se našla in vzela, to je bilo ob pustu — devet let je tega — in primojveri, nikoli mi ni bilo žal, da sem iz Štajerke napravil Hrvatice.“

„To je lepo, Bog vam daj obilo sreče!“ dvigne Uskok vrč, „človek si, da ti ni para!

Bilčovs

Letošnje gospodarske neprilike, ki so nastale vsled elementarnih škod, katere so v teku letošnjega leta prizadejale našemu kmetijstvu ogromno škode, so tudi našim kmetom v veliki meri napravile velik izpad kmetijskih pridelkov. Vsled slane v vigradi, suše v poletju in škode po podjedu (ogreih) se je pridelalo skoro vseh vrst žita in trave za polovico manj kot druga leta. Vse to sili našega kmeta, da redi manj svinj in je prisiljen odpovedati tudi del živine.

S to zadevo se je bavil tudi že v dveh sejah krajevni kmetijski odbor, ki je ugotovil naslednjo nastalo škodo v odstotkih. Zimski posevki so dali od 40 do 50% manj pridelkov, istotako tudi vigradni posevki. Pri krompirju 20 do 30%. Seno, detelje in otava 60%. Koruza 45%, pesa, zelje in oljnat rastline 45 do 50%.

Naša zastopnika Kmečke gospodarske zveze sta v Kmetijski zbornici storila pravočasno potrebne predloge, da bi se na merodajnih mestih ukrenilo vse potrebno, da se nastala škoda kolikor mogoče omili.

Na ta predlog je tudi Kmetijska zbornica že podzela potrebne korake in je že tudi dobil vsak krajevni kmetijski odbor navodila, da naj oceni škodo in jo naznani okrajni kmetijski zbornici. Tudi se je že od okrajne kmetijske zbornice ukrenilo, da dobi naša občina prvi obrok pomoči v obliki 7000 kg koruze in 7000 kg ječmena po znižani ceni.

Kljub vsemu temu pa je še odprto vprašanje, če bodo naši posestniki sploh zmogli kupiti po znižani ceni jim na razpolago dane količine žita, kajti denarja istotako povsod primanjkuje. Mogoče se bi dalo še k vsemu temu dobiti manjše posojilo po nizkih obrestih ali mogoče brezobrestno.

St. Stefan na Zilji

Korparjeva mati, Marija Urbanc, umrla

Vzorna slovenska mati, Marija Urbanc, p. d. Korparjeva gospodinja v Sv. Stefanu na Zilji je dosegla visoko starost in v 86. letu svojega življenja je dne 20. septembra t. l. na svojem domu, ki ga je ustvarila s svojo pridnostjo in mu bila vedno zgledna gospodinja, zatisnila svoje trudne oči. Vse njeno dolgo življenje je bilo posvečeno trdemu delu. Mnoga desetletja je obračala ziljsko zemljo, da je iz nje izvabila kruh in druge sadove za preživljanje številne svoje rodbine. Z veseljem je delala na polju in to delo ji je bilo pravi užitek. Pa tudi doma v gospodinjstvu, v trgovini in gostilni je bila pokojna mati gospodinja na pravem mestu.

Po svojih starših je bila revna, kakor tudi njen mož Peter, dolgoletni župan v Sv. Stefanu, je bil sin rudarja. „V zakon sem prinesla čistico, oče pa nič več“ je vedno pravila svojim otrokom. Rojena je bila v Bitenčah, kjer je bil rojen tudi Znidarjev gospod, kakor so spoštljivo imenovali Matijo Majarja-Ziljskega. Oče ji je kmalu umrl ter je s svojo materjo

gostovala v neki mali sobici v bližnjem Sv. Stefanu. Kot mlado dekle je morala v „njuvenco“ služiti med nemški živelj, kakor je bil in je deloma še danes običaj med Ziljani. S skromnimi prihranki iz številnih služb sta si z možem leta 1895 kupila mali domek pri Korparju v Sv. Stefanu. Z velikim trudom in z ljubeznijo sta svoj mali dom od leta do leta večala in širila in mati je bila možu v vsem trdna in opora in zvesta pomočnica ter se je znala vsemu odpovedati, samo, da je bilo v družini zadovoljstvo in sreča.

Za petero otrok je bilo treba skrbeti: za Lizo in Mojco, ki sta si v Ameriki ustanovili svoj dom, za Toneta, ki se je preselel v Jugoslavijo in je odvetnik v Ljubljani, za Petra, ki je po maturi padel v Galiciji leta 1917 in končno za Lino, ki gospodari na domu.

Pokojna Korparjeva mati je bila verna ziljska žena, vzorno je vzgojila svojih petero otrok. Vsa slovenska Zilja jo je visoko spoštovala kot zgledno slovensko ženo. Leta 1925 je prezgodaj umrl njen mož, dolgoletni slovenski župan v Sv. Stefanu in sama je morala s svojo najmlajšo hčerko in zetom nositi vse breme gospodarstva. Do zadnjega je bila delavna in iz globočine je ljubila svoje otroke in številne vnuke, raztresene na raznih mestih v Evropi in Ameriki. Slovenska ziljska zemlja naj ji bo lahka!

Zahomec

Štirinajstega septembra je bil v Zahomcu, kakor vsako leto, običajni žegen. Zelo smo bili potrti, ko je dan za dnem kar deževalo in je zgedalo, da bo tudi žegen deževen. Ampak kaj, saj na naš žegen še ni deževalo. In res, v nedeljo je bilo najlepše vreme. Kakor običajno, smo imeli tudi ziljsko štehanje in rej pod lipo. Obiskali so nas tudi etnografi, ki se mudijo na Koroškem. Prav tako so si ogledali štehanje agronomi, ki so se vračali iz ekskurzije od znanega živinorejca Čutnika v Zgornji Beli pri Šmohorju. Štehanje se je vršilo ob številni udeležbi ljudstva iz Zahomca in Bistrice in je poteklo v zadovoljstvo vseh. Zmagal je Šentijev Mirt ter odnesel krancl. Po končanih obredih smo se pri Hrepcu prav veselo zavrteli in v poznih jutranjih urah se je končal prvi dan našega žegna. Nič manj lepo smo obhajali žegnov ponedeljek — veste, ta dan imajo pa več pravice oženjeni. Tudi oni so se zavrteli pod lipo in naši možje, nekdanji kontarji, kar niso hoteli končati z lepimi starimi žegnarskimi pesmicami. Zvečer se je spet začel ples ter staro in mlado se je vrtelo pozno v noč, kakor pač znamo ob žegnu, oprostite — ošabnost, samo Ziljani.

Kakor vidimo, je žegen od davnih časov vedno tudi ljudska veselica in posebno pri nas so se še iz davno minulih dni ohranili običaji in šege, ki so pristno naše slovenske, po katerih slovi naša Zilja daleč preko njenih meja. Prav je tako, urice veselja in brezskrbnega sproščanja so kmalu minile in spet so pričeli naši Zahomčani vsakdanje življenje, posveče-

no delu, da spravijo pod streho še zadnje jesenske pridelke in se tudi drugače preskrbijo za zimo, ki trka že na vrata...

Selo

V torek preteklega tedna je izbruhnil v stanovanjskem poslopju pri p. d. Coflu požar in je poslopje postalo žrtev plamenov. Opravo so deloma rešili, vendar znaša škoda okoli 80.000 šilingov. Domača požarna bramba je bila kmalu na licu mesta in ji je uspelo, da se ogenj ni razširil.

Razne vesti

Med 73-letno kočarico Rozo Weichlinger in v njeni hiši stanujočim 65-letnim rentnikom Jožefom Simonerjem v Gumernu se je minulo soboto odigrala strašna žaloigra. V prepiru je Simoner imenovano ženo z gnojničnimi vilami ubil. Rozo, ki so jo imeli za nekoliko omejeno, se je s Simonerjem večkrat prepirala in tako je tudi v soboto, ko ga je videla vstopiti v hišo, začela prepir, kjer ga je psovala in dolžila, da ji je ukradel rjuho. Moža je s tem tako razjezila, da jo je tolkel z vilami, dokler je ni ubil in se je še, ko je bila že mrtva, znašal nad njo. Simonerja so aretirali in izročili beljaškemu okrajnemu sodišču, kjer se je zadržal zelo mirno, obžaloval svoje dejanje in izjavil, da ni imel namena ženo ubiti. — Dva fanta, 10-letni Friedrich Inglichs in 9-letni Ernst Perner v Pulverturmstrasse sta pasla krave in našla neko razstrelivo, ki sta ga odprla in tako povzročila eksplozijo. Inglichs je utrpel težko poškodbo na desni roki in mu jo bodo morali verjetno amputirati, dočim je njegov tovariš odnesel neznatne poškodbe na desni nogi. — Dne 4. novembra bodo v Celovcu odprli obnovljeno koncertno dvorano, ki je bila med vojno po bombah razdejana. Dom obsega sedaj veliko, srednje veliko in manjšo koncertno dvorano. Pri otvoritvi bodo sodelovali dunajski filharmoniki. — V četrtek preteklega tedna se je peljal Maks Wieser s motornim kolesom iz Celovca v smeri proti Borovljam. Na kolesu je bila tudi njegova žena Pavla. Pri Humberškem gradu je vsled bleščečega sonca zavozil v dvokolico, ki sta jo vlekla dva fanta in jo je tiščala Barbara Ogris, vsi trije iz Dobrle vesi. Barbara je utrpela težke poškodbe, dočim sta fanta odnesla le lažje poškodbe. — Ogromen tovor so v četrtek preteklega tedna prevažali skozi Celovec. V tvornici elektrogradbene družbe v Linzu izgotovljeni transformator, ki tehta 60 ton, je bil na poti v Vasjo ves, kjer ga bodo postavili. Transformator stane 1,7 milijona šilingov in transport iz Linza v Vasjo ves 50.000 šilingov. — V Peračici pri Škocjanu je delavec Janez Volina storil smrt iz neprevidnosti. Volina je hotel odklopiti električno svetilno napravo. Pri tem delu je skušal preščipniti električni vod s kleščami, čeprav poprej ni izključil varovalke. Ker je z mokrimi čevlji stal na vlažnem prostoru v kleti, je prišel v tokokrog, ki ga je na mestu ubil. Zdravnik, ki je prihitel nekaj minut po nezgodi, je mogel ugotoviti samo še smrt.

Glej, polagam roko na glavo tvojega sina in ti prisegam pri Bogu in svetem Nikolaju, da ti bom brat, če ti bo dobro ali slabo, brat tvoji ženi, a tvoji deci oče. Moja desnica tvoja tovarišica, moja junaška vera tvoja obramba. Če se ti izneveri, naj ne bo sreče ne meni ne mojemu zarodu! A ti, častiti oče, blagoslovi!“

„Večna zvestoba!“ odgovori Ilija.

„Amen!“ konča razgovor župnik in blagoslovi stara junaka, mlada pobratima.

V.

Ob stari meščanski hiši, nasproti samostanu sester svete Klare stoji v Zagrebu dvorec knezov Erdedijev. Semkaj se je meseca velikega srpana leta 1564 pripeljal ban Peter s svojega posestva Želina, po vsej prilici zaradi važnih zadev.

Slabe volje koraka Peter tja in nazaj po strani poti s sklonjeno glavo in rokama, sklenjenima za hrbtom. Jasne modre oči se ves čas upirajo v kamnite plošče poda; zdaj pogladi z roko dolgo ruso brado, zdaj kratke lase nad visokim stisnjnim čelom, ki včasih rahlo zadrti. Lica so mu nekako upala in požolte la, pozna se, da je veliko živel in doživljal po vsem svetu. Zamišljen je, neka skrb ga tare. Ni mu mar, da mu je dolga višnjeva šurka* zaprašena, veliki gumbi iz žlahtnega modrega

* Rjav suknič, ki so ga nosili hrvaški plemeni-taši: ban je nosil višnjevega, zapetega z gumbi iz turkusa, to je, modrega žlahtnega kamna.

kamna tu in tam nezapeti, visoki škornji blatni — niti žene ne vidi, ki je z moškimi detetom, starim kaka tri leta, v naročju sedela ob oknu na pisani skrinj.

Žena bo nekaj čez sedemindvajset let. Po-debelela je, polna in rdeča, črnolasa: oči so ji ko črne češnje, ali duše v tem obrazu ni. Črte niso žlahtne, čelo ne kaže veliko razuma, okoli debelih ustnic in kratkega nosu pa so poteze, iz katerih se da sklepati, da je ženska ponosna, da, naravnost ohola. In kako naj bi ne bila! Saj je banica, druga žena Petra Erdedija in hči slavne junaka Ivana Alapiča velikokalniškega. Ni brihtna, toda nekoliko lakava pa utegne biti, kakor so Evine hčere. In pozna se ji, da je banica, velikašinja, čeprav je pravkar dospela s poti. Na sebi ima kostuš* iz črnega damasta, čigar robovi so obšiti s kunovino. Izpod kostuša se vije zelo nagubano krilo iz dragocenega sukna granatnojabolčne barve, a izpod krila molijo precej velike noge, položene križem druga na drugo; obute so v šilaste čevlje iz žolte kože, kakor so bili takrat v navadi pri gospođi. Pod vratom je kostuš zapet z dvema srebrnima ploščicama. Na eni si videl pol jelena nad polovico koles, grb Erdedijevih, na drugi železno roko, ki moli iz krone pa s sabljo maha na zvezdo, grb Alapičevih. Mala baržunasta čepica pokriva banici bujne lase. S sklonjeno

* Jopica iz kozuhovine ali drugega dragocenega blaga.

glavo se je zagledala v svojega otroka, ki se skuša izviti iz materinega naročja, in ga boža po zlatolasi glavi. Milo gleda mati sinčka, smehlja ji blaži lice in senca toplejšega čustva ga ožari. Bržčas vidi v tem malčku porok svoje sreče. Kar dvigne glavo, odpre široka usta, upre oči v bana in spregovori:

„Gospod Peter, drugo moj! Kaj vam je? Od Želina do Zagreba mi niste rekli besedice, pa tudi zdaj hodite po sobi molče in zamišljeni, kakor da ni tu ne vašega sinčka ne vaše žene. Kaj vas tare?“

„Gospa Barbara,“ odgovori ban, stopi k njej in poboža dete, „ne sprašuj me. Take misli niso za pod žensko čepico, zato je treba železne, moške glave.“

„Vedela sem,“ odvrne Barbara laskavo, „tvoja žena ne zna ničesar, neumna je, kajne? Pa se motiš, moj gospod. Ne poznaš ženske. Žensko srce ne bije mirno, ako je možko čelo mrko; žensko oko jasno bere v vaši duši, čeprav nas sveti duh ni razsvetlil.“

„A kaj bere tvoje oko?“ vpraša Peter.

„Naj uganem?“

„Pa uga ni, gospa banica!“

„Razmišljate, kakšen bo novi kralj Maks.“

„Nekoliko že.“

„In na Nikolaja Zrinjskega se srdite.“

„Ne spominjaj ga,“ se nejevoljno odreže ban Peter in se naglo obrne k oknu.

„Vidite uganila sem,“ dé Barbara živahno, „da, na kneza Nikolaja se srdite. Vam je pri vsakem koraku napoti. In prav imate. Ta

Z moje poti na sončne Radiše

„Že spet samo Radiše opisuje in poveleču- je, kakor da bi mi ne obstojali več in bi tudi naši kraji in naši ljudje ne bili zanimivi in vredni večje pozornosti, večje ljubezni s strani našega lista!“ Tako slišim godrnjati marsikaterega dragega prijatelja od Zilje sem, iz Roža, iz kršnih naših Karavank, iz kapelskih hribov in gorâ, iz razsežnega, čisto svojskega velikovškega ter grebinjskega okraja severno od Drave. Ne zamerite, dragi tovariši! Ni moja krivda, da ne pridem bolj pogosto tudi med vas na domač gospodarski pomenek in posvet. Moja pota po slovenski Koroški me tačas predvsem vodijo tja, kjer želijo preizkušanje zemlje in kjer pridelujejo krompir za seme. No in takih krajev je v razsežni Slovenski Koroški, od Šmohorja do Labuda, zaenkrat še zelo, zelo malo. Eden od takih redkih okolišev pa so naše sončne, visoke Radiše. Radiše, kamor grem sicer tudi osebno zmirom rad, Radiše nad strmimi obdravskimi skalami, v katere sem uprl svoje prve poglede, ko so ozrle moje otroške oči prvič ljubo, svetlo božje sonce in kamor bom menda uprl tudi svoj zadnji pogled, ko bom zatisnil svoje trudne oči k večnemu počitku...

Tudi danes se vzpenjam na Radiše od Zrelca sem po „krompirjevem“ poslu. In danes ni sonca samo visoko na gori, ampak tudi v dolini, v Zrelcu. Toplo, jasno jesensko sonce, ki govori menda tudi iz src redkih starih Zrelčanov, ki izstopajo pri Lampelnu, pri Matevžcu, iz avtobusa in ki marnvajo spet tako po sovenji kot pred 33. leti, ko je bilo v takrat še docela slovenskem Zrelcu veliko zborovanje, ki je navdušilo na tisoče in tisoče iz sovenjega Podna zbranih ljudi. In spominjam se tudi moje nedavne poti, ko sem obiskal Radiše s sicer pravičnim, pravim Nemcem iz Zgornjega dela Koroške.

„Peter, ti si skala!“ Tako bi lahko zaklical marsikateremu Radišanju, kar tiče značajnosti in neomajne narodne zvestobe in trdnosti. In kar tiče gospodarske naprednosti in duhovne razboritosti štejejo ti naši možje med prve v vasi. In vendar omenjeni nemški tovariš, eden od najmanj pristranih, ni mogel skriti svojega nagnjenja in ljubezni, ko sva slučajno obiskala tudi naše napol izgubljene, ne več tako trdne in zanesljive gospodarje v območju radiške občine. Kljub manjši naprednosti in kljub nestalnosti v mišljenju (ali pa mogoče ravno zaradi tega!) so bili oni deležni večje njegove srčne topline kakor naši kot zlato čisti, kleni ter duhovno tako zelo razboriti možje na Radišah.

Ne samo barve njiv in travnikov ter krošnje visokega bukovega drevja so danes, zgodnjega jesenskega dneva, znatno bolj žive kakor drugokrat. Tudi glasneje, znatno glasneje je danes v gozdu, v gozdu ko se vzpenjam iz doline po strmih pobočju med gostim grmovjem in redkimi visokimi drevesi — velikani v radiško Li-

pico. Ščinkovec in strnad drobita živahnje svoje pesmi, motorne žage, mlini in traktorji pod menoj hrupneje ropočejo, a tudi gorski potok, ki ga na tem gozdnem pobočju še nikdar nisem prav zaznal, danes v lahmem jesenskem vetriču prinaša sunkoma svojo melodijo na moje uho. „Pa niso to rezki snopi strojnic, mitraljezov?“ Ne, ne! To je bilo samo leta 1944. Takrat ko je imela naša narodno-osvobodilna vojska v Lipici svojo trdno postojanko in ko sem iz Kočube po naročilu komisarja Koste in tovarišev nosil vsake sobote skozi nemške straže v nemški Šent Vid doktorju Petku, dolgoletnemu voditelju koroških Slovencev nujno partizansko pošto.

Tik pod vasjo, ko že leži pod menoj v dolini Celovec kot na krožniku, kot morje v son-

cu se kopajočih hiš, ko sem pravkar vrgel te moje vtise in spomine bežno na papir, prisopiha nekdo prav težko navkreber. Pogledam. Še dokaj mlada žena. „Pa tako mlada, pa gre že tako stežkoma navzgor!“ „Ježiš, kdo bi mislil, da tako „nobel“ človek po sovenji marnje“, se začudi simpatična, boljše oblečena ženska. Nadaljnji razgovor kmalu pokaže, da je novi sopotnik-gospodinja iz Kozij, da pa je ona šla po tej daljši poti, ker je običajna, neposredna pot po gozdu danes, v sredo, ko gre tako malo ljudi v Celovec, za žensko preveč samotna in — nevarna. Po krajšem kramljanju zavije sopotnik, zajetna gospodinja iz Kozij, v gostilno, jaz pa moram, kljub prijaznemu vabilu, da grem zraven na kozarec „rujnega“, vsled nujnosti dela še naprej in navzgor... na naše „sončne“, visoke Radiše. **Vernik**

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Sobota, 27. septembra:

6.10 Za knetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 7.15 Pestre melodije — 8.45 Biseri slovenske književnosti. Kar športnika zanima — 9.05 Zelje poslušalcev — 10.15 Solska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Zeli si kaj! — 16.15 Filmski magacin — 18.30 J. Spicar: Planine (Zvočna igra) — 20.15 Sportna poročila — 20.20 Veliki operetni večer.

Nedelja, 28. september:

7.15 Duhovni nagovor. Jutranji koncert — 8.10 Kmečka oddaja — 10.00 Maša — 11.15 Lepe melodije — 11.30 „Trič-truč“ — 11.50 Glasba v dopoldnevu — 13.45 Ura gozdarjev — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 17.30 Mala nedeljska revija — 20.15 Sportna poročila — 20.30 3. promenačni koncert deželne simfoničnega orkestra — 23.00 Plesna glasba.

Ponedeljek, 29. september:

6.15 Jutranja glasba — 7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav zate — 9.05 Zelje poslušalcev — 10.15 Solska oddaja — 10.45 Mali koncert — 11.00 Solska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.45 Glas mladine — 14.30 Poročila. Objave. Teden in mi — Mojstri besede: H. Balzac — 15.00 Solska oddaja — 16.00 Pevska ura — 17.10 Popoldanski koncert — 19.15 Tukaj je Evropa — 20.15 Literatura v ponedeljek — 20.45 Zelje, ki jih radi izpolnimo.

Torek, 30. september:

6.10 Za knetijstvo — 7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Solska oddaja — 11.30 Mali koncert — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.10 Kar si želite — 14.30 Poročila. Objave. Zdravniški vedež — Za kmeta — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Za ženo in družino — 16.00 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.30 Kulturno zrcalo meseca — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Velika šansa — 20.15 Vesela oddaja.

RADIO LJUBLJANA

Sobota, 27. september:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Slavni baritonisti pojo operne arije — 12.40 Zabavna glasba, vmes objave — 13.00 Od melodije do melodije — 14.00 Hrvatska narodna glasba — 14.40 Igra Zabavni orkester Alfredo Antonini — 15.30

Zdravniški nasveti — 15.40 Slovenske narodne pesmi — 16.00 Po naši lepi deželi — 17.00 Ugani, kaj igramo — 18.00 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 19.00 Okno v svet — 20.00 Radijske beležke — 20.15 Zabavni zvoki — 20.30 45 veselih minut — 21.15 Kar po domače... (pester glasbeni spored).

Nedelja, 28. september:

6.30 Pregled tiska — 7.30 Radijske beležke — 8.15 Vedri zvoki — 9.00 Od pravljice do pravljice — 10.00 Razni pevci — razni napevi — 11.00 Literarno-glasbena oddaja — 12.15 Slovenske narodne pesmi — 13.00 Pogovor s poslušalci — 13.10 Zelje ste — poslušajte! — 15.30 Za naše knetovalce — 15.40 20 minut veselih polk in valčkov — 16.00 Igra godba na pihala — 19.40 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana — 20.00 Jakov Gotovac: Morana, odlomki iz opere.

Ponedeljek, 29. september:

12.00 Igra orkester Radia Ljubljana — 12.40 Zabavna glasba — 13.10 Sem pobič z zelenega Štajerja... — 15.30 Solska ura: Novi součeneč — 16.00 Ljubiteljem operne glasbe — 17.15 Novosti iz arhiva zabavne glasbe — 18.30 Jezikovni pogovori — 20.00 Okno v svet — 20.10 Simfonični koncert Radia Ljubljana.

Torek, 30. september:

5.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! — 6.40 Gosposinjki nasveti — 12.00 Opoldanski koncert — 13.00 Med glasbenim sporedom kulturni drobiž — 14.00 Zbori in solisti pojo slovenske vokalne skladbe — 15.10 Zabavna glasba — 17.10 Malo od včera in malo od danes — 18.00 Poje moški zbor „France Prešeren“ iz Kranja — 18.30 Iz kulturnega življenja mariborskih delavcev — 19.40 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana — 20.00 Radijska univerza — 20.15 Melodije iz znanih oper.

KINO PREDSTAVE

VELIKOVEC

27. septembra ob pol 11. uri:

Vogelfrei

28. septembra ob pol 3. uri:

Freunde durch dick und dünn

29. in 30. septembra:

Mädchenmarkt Martha

URADNE OBJAVE

JAVEN RAZPIS

Občina Libeliče v Podvazu pri Labudu razpisuje za gradnjo dvorazredne ljudske šole na Suhi mojstrska gradbena dela. Podlaga za ponudbe se proti kritju stroškov dobijo takoj pri referatu za občinske gradnje, Celovec, Miess-talerstrasse 1, soba 21. Ponudbe morajo biti predložene imenovanemu referatu do 3. oktobra do 10. ure.

TRŽNE CENE V VELIKOVCU

Minulo sredo so na velikovškem tedenskem sejmu prodajali po naslednjih cenah:

Vole 8 do 9 šil. kg, junce 7 do 9 šil. kg, krave 5 do 8 šil. kg, konje: 2 do 3 letni 4000 do 6000 šil., nad 3 leta 5000 do 7000 šil., glavni konji 4 do 5 šil. kg, prašiči pitani 13.50 do 14.50 šil. kg, piščeta 25 šil., krompir 0.90 šil. kg, jabolka 2 do 2.20 šil. kg, hrške do 4 šil. kg, zeljnate glave 1.50 šil. kg, jerbasi 30 do 40 šil., coklje 35 do 45 šil., brezove metle 6 šil.

Slovenska prosvetna zveza naznanja

VABILO

Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Zitarri vesi bo v nedeljo, dne 28. septembra 1952, ob 15. uri ponovilo v Prosvetnem domu igro

„DIVJI LOVEC“

Sodelovali bodo domači pevci.

Vabimo, da si to priljubljeno ljudsko igro ogledate in pridete od blizu in daleč. Gledalci imajo po igri dovolj časa do večernih vlakov v Železno Kaplo in Sinčo ves, za kolesarje pa bo za shrambo koles preskrbljeno.

Mokrije — Grabalja ves

Popravek. V zadnji številki se je v dopisu Mokrije-Grabalja ves vrnila neljuba pomota in sicer je bilo zapisano namesto Culehnrarjeva domačija Cehnarjeva domačija. Pravilno je Culehnrarjeva domačija in prosimo, da nam Culehnrarjevi v Mokrijah nehoteno pomoto oprostijo.

Zanimivosti iz medicine

Zivčno tkivo se od vseh tkiv najtežje regenerira (obnavlja), ker je po svoji zgradbi najbolj raznovrstno in komplicirano.

Škilavost lahko odpravimo z operacijo. Operacija ni težka, neprijetno za bolnika je le to, da mora teden dni po operaciji ležati z zavetnimi očmi.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 16-24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2. Postschließfach 17.

stiskač, ta oderuh, ta vlaška duša vam zastruplja življenje. Ali vas ni prevaral, hajduško prevaral? Zasnubil je za svojega sina Jurija vašo hčer Anko in zato ste mu predali madžarske gradove.“

„To je splela njegova pokojna žena Katarina Frankopanska in moja pokojna Marjeta Tahijeva, ki jo je pregovorila teta Jela, Nikolajeva sestra, meni pa je bilo treba denarja.“

„In kaj je iz tega ženskega pletiva nastalo? Tvoja Anka je ostala na cedilu, Jurij je vzel nemško gospodično Arkovo, Nikolaj pa ti ni ničesar povrnil, ampak te je zapel v pravdo z Gregorjancema.“

„Pustimo to, Barbara,“ odgovori ban, „to so stare storije, za temi me ne boli glava in sem se tudi z Zrinjskim pomiril.“

„Z jezikom, a ne s srcem,“ ujedljivo pripomni banica, „toda mene boli glava, mene, ker sem jaz, ker sta moja sinova Peter in Tomaž prikrajšana. Ali mi ta lakomnik ni hotel ugrabiti tudi Cesar-gradu? Počakaj še mesec, dva, dokler se Nikolaj ne poroči z gizdavo Čehinjo Rosenbergovo, ki ima, kakor pravijo, čeških forintov cele skrinje. Kako bo takrat razmetaval srebra in zlata gospodar ozalskil? Ali te ne gledata grdo tudi Gregorjancema?“

„Res je,“ pritrdi ban, „nikoli ne bom Nikolaju odpustil, da je osramotil mojo kri, Bakačevo hčer, in ne mislim da se bosta ti naši

dve družini kedaj od srca ljubili, zadosti močan pa sem, da uklonim Gregorjance. Tega me ni skrb. Nikolaja pa sovražim, ker mi ob vsaki priliki meče polena med noge in se vede, kakor da njemu nisem ban. Bil je ban pa se je banstvu odrekal, bil je kapetan banovine pa je tudi to čast odložil. Kralj Ferdinand se ga je zelo bal. Ubil je Kacijanera, pa se mu ni nič zgodilo. Turki so sami našemu kralju sporočili, da so ga za to podkupili. Jaz tega sicer ne verjamem, ali nadejal sem se, da mu bo kralj samo zaradi tega suma svojo milost odtegnil, pa se to ni zgodilo; celó vse Ferdinurje mu je podaril. Pretekli mesec je Ferdinand umrl, sin Maks pa je, kakor slišim, sklical v Požun državni svet, da se dogovori s plemenitaši zaradi grozečega turškega vpada. Ali je poklical mene, hrvatskega bana? Ne! Nikolaja je poklical, zopet Nikolaja, ker je hraber, slaven in odličan. Ta človek dela in ne dela; zavleče se v ta ali oni svoj grad, odklanja časti in kljubuje kralju, kar se zopet prikaže, razsipa denar, bije Turke, a ves svet ga slavi. Nikola se vede nasproti kralju ko devica, ki se kuja in pred ljubimcem skriva, da ga še bolj draži. Napoti mi je, pravim; zatemnjuje me, jaz pa mu nisem kos, ker je junak in mogočen in ima močno stranko. Zato ga sovražim.“

„Ali ni mogoče te stranke razdvojiti?“ vpraša Barbara. „Težko, morebiti. Skušal bom.“

„Kako?“ vpraša radovedna banica.

„Nikolaj se je sprl na nož s svojim svakom

Tahijem. Tahi ima tu veliko pristašev in ima prijatelje na kraljevem dvoru; pomenila se bova, pomagal mi bo. Zaradi njega sem prišel.“

„Zaradi njega?“ se začudi žena.

„Ze hoče Peter odgovoriti, kar se zasliši pred vrati glasno govorjenje. Peter obrne glavo. V sobano stopi sluga in javi, da želita z banom govoriti gospod podban in neka stara gospa. Ban je nekoliko v zadregi in resno odvrne:

„Reci jima, da nočem — ne! — da ju ne morem sprejeti, ker imam nujen popravek — nikakor ne morem, nikakor!“

Toda ta hip se vrata za slugo odpro. V sobo vdre visok, lep stavec, plešat, mrk, z resnim, ponosnim obrazom in dolgo belo brado. Slugo porine v stran, skoči naprej, za njim pa gospa Uršula Heningova, blede, srdita in z objokanimi lici. Peter se zdrzne in prebledi.

„Presvitli gospod ban!“ spregovori stavec mirno in jasno, „oprostite! Slišal sem, da imate opravke. Toda nujnejšega ni ko ta, ki vam ga prinašava. Zgodilo se je nekaj nezaslišanega, pravno razbojništvo. Ban je v naši deželi namesto kralja, ban mora braniti pravo vsak čas, ni nujnejšega posla zanj ko je ta.“

Ban je stisnil obrvi in prišleca ošinil s srdinimi očmi, toda stavec dvigne ponosno glavo in mirno gleda bana ter vtakne roke za široki srebrni pas, ki je oklepal njegovo črno haljo.

„Kaj želite, gospod Ambrož?“ resno vpraša Peter starca, vtem ko je banica s plahimi očmi gledala zdaj podbana, zdaj njegovo staro prijateljico.

„Zase ničesar!“ odgovori Ambrož Gregorjanec. „Toda vaš namestnik sem in sem pripeljal k vam to plemenito gospo, ki mora od vas veliko zahtevati...“

Peter pokima z glavo in pravi polglasno:

„Govorite, gospa Heningova.“

„Da bom“, je planila Heningovka, dvignila glavo in položila roko na razburjene prsi. „Ne vem, kje naj začnem in kako naj povem. Kača se mi zvija okoli srca, žalost in gorje mi stiskata grlo. Oprosite! Greh je to in sramota. Bog mi je pričal! Ali me hočete poslušati! Morate me, zakaj ženska sem, vdova, mati — znam biti tudi levinja. Poslušajte me, prosim vas! Če vas v gozdu napade človek, če vam z vratu sname zlato verigo, kaj boste rekli? Hajduk je, ropanje mu je vsakdanji posel — če mi pride v roke, ga bom obesil. Če vas pozimi naskoči gladen volk, boste dejali: Nema in divja zver, taka je njena narava — poglani mu boste kroglo v glavo. Kadar vas sredi polja napade besni Turek, si boste mislili: To je sovražnik križa in moje svobode, z junaško sabljo mu boste sneli glavo. To je vse naravno. Toda kaj porečete, če krščeni človek preslepi bedno rodovino z Judeževim poljubom, če vrhovni sodnik države hinavsko izvabi iz vdove dogovor, pa ga pogazi in pljune na svoj starodavni grb? Kaj? Kaj porečete, če sivo-bradi velikaš, ki zraven kralja državno zastavo nosi, sredi temne noči, skrivno ko hajduk žalostno vdovo in nemočno dečico iz prastare dedovine vrže na golo zemljo, na trdi kameni (Dalje)

* Dedni grad Zrinjskega nedaleč od naše meje na poti iz Metlike v Karlovec; stoji še danes.